

98.

Ügynöki jelentés a brassói magyar középiskoláról

Kolozsvár, 1958. március 10.

Forrás: „Pavel” [Pál³⁰]

A találkozón részt vett Papp Adalbert hadnagy

1958. március 10., 19.30 óra körül

1955–1956 között a sztálinvárosi [Brassó] 4. számú középiskola tanulóit néhány tanár, különösképpen a nagy népszerűségnek örvendő Szikszai Jenő³¹ magyar szakos tanár nacionalista, transzilvanista szellemben nevelte. Már a VIII. osztálytól Szikszai azzal befolyásolta a tanulókat, hogy nacionalista szellemben mutatta be a Rákóczi által vezetett kurucok függetlenségi harcát. Az 1955/56-os tanévben kihagyta a tananyagból a szovjet és az 1919-es [magyar] proletárdiktatúra emigráns költőit, helyettük olyan dekadens költőkről adott elő, mint Tóth Árpád, Kafka Margit és Illyés Gyula. Ezeknél az íróknál a nacionalista jellemzőket domborította ki. Ezeket az állításokat az 1955/56-os tanév X./C osztályos tanulóinak jegyzetfüzetével lehet bizonyítani. A forrás is az ő befolyása alá került, amikor egy cikket írt a csárdásról az iskola faliújságába, azt állítva, hogy ez a tánc a magyar életmód és népi népművészet forrása. A cikk nacionalista hangvételére az iskola igazgatója, Reiff István³² hívta fel a forrás figyelmét. A forrás ezt elmondta Szikszainak, továbbá azt tanácsolta neki, hogy égesse el az anyagot, és ne mondja el senkinek, honnan kapta az ötletet, mert több tanárt is kirúgtak hasonló cselekedetek miatt, akiket mártírként neveztek meg.

A Magyar Népköztársaságban 1956 őszén történt események után Szikszai találkozott a forrással, és azt állította, hogy a hajdani „moszkovita” disszidens írók, mint Háy Gyula és Aczél Tamás képviselik az igazságot. Azt is állította, hogy a Bolyai Egyetem tanárai közül csak Szabó [T.] Attila képvisel értéket, a többi nullával egyenlő. Szikszai nacionalista szellemű nevelésének képviselői a következők:

1. Sándor Balázs, aki 1955-ben fejezte be a középiskolát és jelenleg a Sepsiszentgyörgy járási Barót községben tartózkodik.³³

30 A jelentést magyar nyelven adta le „Pál”, a forrás, majd tartótisztje románra fordította az általa elmondottakat.

31 Szikszay Jenő (1921–1977), középiskolai tanár, irodalomtörténész. 1948–1959 közt a brassói *Állami Magyar Gimnáziumban* tanított magyar nyelv és irodalmat, az önálló magyar oktatási intézmény megszűnése után az *Unirea* Gimnázium magyar tagozatán. Állandó munkatársa volt a brassói magyar nyelvű hetilapnak. Az állambiztonsági zaklatások miatt 1977. június 11-én öngyilkos lett.

32 Reiff István, a brassói magyar középiskola igazgatója, akit a jelentés leadását követően váltottak le állásából 1956-os „megalkuvó” magatartása miatt.

33 Sándor Balázs 1936-ban született teológushallgatóról van szó, akit 1958. augusztus 21-én vettek őrizetbe. Az EMISZ elleni per során a kolozsvári katonai törvényszék 1959. március 19-én 25 év kényszermunkára ítélte. Az ítéletet közli magyar fordításban: *Magyar 56 II.*, i. m. 156–158. p.

2. Gáll [Gál] Tibor, szintén baróti származású, jelenleg a katonai szolgálatát tölti. Ambrus János, sztálinvárosi származású, a Protestáns Teológiai Intézet hallgatója, a forrás értesülései szerint 1958 augusztusában letartóztatták.³⁴

3. Fikker Ferenc, református teológushallgató Kolozsváron, aki saját állítása szerint csak azért iratkozott be a teológiára, hogy ne vigyék el katonának. Azt is mondta, hogy szabad idejében nem akar a teológián maradni, mivel attól tart, hogy olyat tesz vagy mond, amiért üldözni fogják.³⁵

4. Bibó László, teológushallgató.³⁶

5. Rab Gyula, aki az ellenforradalom alatt és után rendszerellenes magatartást tanúsított, azt nyilatkozta, hogy vannak még marxisták, akik hamarosan megbuknak.³⁷

1038 „Pál”

A III. Alosztály megjegyzései. A megnevezett elemek nacionalista, ellenséges elemekként ismertek a IV. Alosztály nyilvántartásában.

Feladatok: Nem körvonalazták az ügynököknek e jelentés esetében, mert ezekkel az elemekkel szemben nincs túl sok lehetősége, ugyanis nem áll kapcsolatban velük.

Intézkedések: Egy példányt továbbítunk a IV/III. Alosztálynak elemzés végett.

Papp Adalbert

ACNSAS, fond Informativ, dosar 5336, vol. 1, 15–16. f. Géppel írt román nyelvű jelentés magyar fordítása.

34 Gáll Tibor (1938–), 1956-ban a kolozsvári Protestáns Teológiai Intézet hallgatója. 1958-ban tartóztatták le, és 1959-ben ítélték el az EMISZ perben.

35 Fikker Ferenc (1939–), letartóztatásakor (1959. március 13.) a kolozsvári Protestáns Teológiai Intézet hallgatója volt. Az EMISZ perben 15 év börtönre ítélte a kolozsvári Katonai Törvényszék. Büntetését Szamosújváron és több Duna-deltai és bráilai nagyszigeti munkatelepen töltötte. 1964-ben szabadult, 1982-ben az NSZK-ba települt.

36 Bibó László (1939–), letartóztatásakor (1958. október 29.) harmadéves magyar evangélikus teológus. 1959. márciusában a kolozsvári Katonai Törvényszék 9 évi börtönre ítélte az EMISZ szervezetbe való részvétele miatt. 1963. január 29-én szabadult, de teológiai tanulmányait nem folytathatta; 1963–1974 között az apácai Erdőgazdasági Vállalatnál, 1974–1976 között a Kovászna megyei Legelőgazdálkodási Hivatalnál, 1976–1997 között a bodoki mezőgazdasági gépállomáson dolgozott, 1997-től nyugdíjazásáig (1999) a Kovászna megyei Pénzügyigazgatóság tisztviselője volt.

37 Az illetőről nincs információnk.